

VIAȚA FIINȚEI UMANE ȘI LIMITELE ÎN INTERIORUL CĂRORA ACEASTA SE BUCURĂ DE OCROTIRE PENALĂ

Dumitru BULIGA

Universitatea de Stat din Moldova

În studiul de față se elucidează, *inter alia*, că viața ființei umane capătă o nouă abordare în științele medicale; drept urmare, sub aspect temporal, viața ființei umane începe până la naștere și încetează odată cu decesul. Astfel, devine actuală și oportună o nouă abordare juridică asupra limitelor în interiorul cărora viața umană urmează a fi ocrotită de legea penală. Pe cale de consecință, se relevă sintetizat cele mai importante aspecte privind viața ființei umane, limitele temporal-existențiale ale acesteia, apărarea juridico-penală a vieții ființei umane prin reglementările penale actuale ale Republicii Moldova, precum și oportunitatea apărării juridico-penale a vieții ființei umane nenăscute. În acest articol expunem succint cele mai relevante aspecte legate de viața persoanei în contextul obiectului infracțiunii. Obiectul acestui studiu cuprinde: viața persoanei ca valoare socială unică, principală sau secundară ocrotită de legea penală, dreptul la viață ca element al relațiilor sociale cu privire la viața persoanei și limitările aduse dreptului la viață. Scopul este de a identifica noi orizonturi de dezvoltare a științelor penale în partea ce ține de apărarea juridico-penală a vieții ființei umane.

Cuvinte-cheie: *viața ființei umane, apariția vieții umane, încetarea vieții umane, dreptul la viață, limitele dreptului la viață, apărarea penală a vieții ființei umane, apărarea penală a vieții intrauterine, persoană umană, ființă umană, copil.*

THE LIFE OF HUMAN BEING AND LIMITS WITHIN WHICH THE PENAL PROTECTION IT ENJOYS

In this study, it is elucidated *inter alia*, that life of human being acquires a new approach in medical sciences, therefore, regarding the temporal aspect, life of human being begins before birth and ceases with death. Thus, it becomes current and appropriate a new legal approach on the limits within which human life will be protected by criminal law. In consequence, it reveals synthesized the most important aspects regarding life of human being, its existential and temporal limits, criminal defense of life of human being by current criminal regulations of Republic of Moldova, as well as, the criminal defense's opportunity of unborn life of human being. In this article, we briefly expose the most relevant aspects related to the person's life in the context of the object of crime. The object of this study contains: person's life as a unique social value, primary or secondary protection by the criminal law, the right to life as an element of social relationships regarding person's life and restrictions on the right to life. The scope is to identify new development horizons of the criminal sciences, related to the criminal defense of the life of human being.

Keywords: *life of human being, appearance of human life, cease of human life, right to life, restrictions of the right to life, criminal defense of human life, criminal defense of intrauterine life, human person, human being, baby.*

Introducere

În orice societate democratică, ființa umană, drepturile și libertățile acesteia trebuie să fie asigurate prin mecanisme juridice eficiente. Atunci când nu există o claritate în ierarhia valorilor sociale sau când politica penală a statului este confuză, apar diverse conflicte în societate determinate de asigurarea inechitabilă a valorilor sociale. Considerăm că valori sociale foarte importante, cum ar fi viața intrauterină a ființei umane, sunt neglijate nejustificat. Din asemenea perspective, ne propunem întâi de toate să clarificăm anumite concepte legate de apărarea penală a vieții ființei umane nenăscute. În același timp, reținem că în toate legislațiile lumii viața ființei umane este apărată prin mecanisme juridico-penale. De la un stat la altul, asemenea mecanisme diferă mai mult sau mai puțin. Diferența se desprinde cu ușurință din componentele de infracțiuni cuprinse de legislațiile penale naționale ale diverselor state. Pornind de la obiectul infracțiunii, observăm că, deși în toate legislațiile lumii sunt incriminate faptele contra vieții, totuși se constată deosebiri semnificative între conținutul obiectului de atentare. De aceea, apare necesitatea unei clarificări a acestor aspecte.

Viața ființei umane ocupă primatul în ierarhia valorilor sociale, fapt pentru care aceasta trebuie să se bucure de o atenție specială și de o protecție juridico-penală efectivă.

În literatura de specialitate s-au conturat diverse opinii contradictorii, fiind făcute referiri la conținutul dreptului la viață al ființei umane nenăscute din diferite perspective.

În ce ne privește, considerăm că un drept natural ca dreptul la viață este direct influențat de nivelul de dezvoltare a științelor naturii, care sunt științe exacte. Astfel, întâi de toate trebuie să elucidăm ce se înțelege

prin noțiunea de viață. Pentru aceasta vom face trimitere la biologie (știință care are ca obiect de studiu viața) și la embriologie ca ramură a biologiei (știință care are ca obiect de studiu embrionul în toate fazele dezvoltării sale).

Conform anatomiei, ontogeneza cuprinde toate diferențierile și transformările ce au loc cu o ființă de la etapa de contopire a ovulului cu spermatozoidul până la încetarea existenței sale. Ea este constituită din două perioade: *intrauterină* și *extrauterină* [1]. De aici se desprinde concluzia că existența ființei umane începe intrauterin.

În continuare apare întrebarea, dacă această ființă umană, a cărei existență este deocamdată doar intrauterină, este înzestrată cu viață umană sau este o simplă celulă umană în curs de dezvoltare care parcurge intrauterin etapele: zigot – embrion – făt. La această întrebare științele embriologice ne răspund cu certitudine.

Pornind de la faza fertilizării, proces în care are loc contopirea spermatozoidului (celula masculină) cu ovulul (celula feminină), se atestă formarea zigotului uman, care, deși este încă o celulă formată prin unirea a doi gameți, constituie faza primară a unui organism uman viu distinct de celula masculină și feminină care l-au format [2-11].

Zigotul uman este prima celulă a noului organism uman în curs de formare și dezvoltare. După prima săptămână zigotul printr-un proces continuu se transformă în embrion, care, ajungând în săptămâna a 8-a de gestație, având deja conturate organele umane, printr-un proces continuu se transformă în făt.

Calitatea de făt începe cu săptămâna a 8-a și durează până la naștere. În perioada fetală are loc creșterea organelor până la maturitatea gestațională a ființei umane. Creșterea și dezvoltarea intrauterină a ființei umane este doar prima etapă de dezvoltare a ființei umane, care, fiind un proces continuu, continuă și după naștere, adică extrauterin, moment în care ființa umană face un salt de la perioada de gestație (vârsta de gestație) la cea cronologică.

În consecință, dacă embrionul ia naștere în momentul fuziunii spermatozoid-ovul, organismul uman este pe deplin prezent de la început, controlând și dirijând toate procesele de dezvoltare care au loc de-a lungul vieții. Acest punct de vedere referitor la embrion este obiectiv, se bazează pe metoda științifică unanim acceptată de diferențiere a diverselor tipuri de celule și este în conformitate cu dovezile faptice. Acest punct de vedere este complet independent de orice opinie specifică de natură etică, morală, politică sau religioasă cu privire la viața umană sau la embrionii umani. O examinare neutră a dovezilor faptice doar stabilește începutul unei vieți umane, acesta fiind situat într-un „moment de concepție” foarte bine determinat din punct de vedere științific, concluzie care indică fără echivoc faptul că **embrionii umani începând din etapa de zigot sunt într-adevăr entități individuale vii ale speciei umane – ființe umane** [12].

După cum se observă, în embriologie există o unanimitate de păreri privind momentul în care se formează un nou organism uman, care este legat de momentul de concepție. Din acest moment se consideră că ia ființă o nouă entitate umană, care este înzestrată cu viață.

Prin urmare, moartea și viața reprezintă stări diferite de existență ale materiei. Din punct de vedere fiziologic, viața este caracterizată prin: metabolism, iritabilitate și autoreproducere (noțiuni care includ și ereditatea). Pe plan fiziologic, moartea este considerată un proces (și nu un moment), în care încetarea în timp a activității centrilor vitali este urmată de încetarea activității tisulare [13].

În tanatologia medico-legală s-a argumentat univoc că instalarea morții este un proces și nu un moment. Astfel, procesul morții se desfășoară în mai multe faze care, din punct de vedere clinic și morfologic, se clasifică în: faza preagonală, faza agonală, moartea clinică, moartea cerebrală – moartea biologică [14-15].

Din cele relatate rezultă că, după cum moartea este un proces, așa și viața este un proces care începe până la naștere. Generic, diferența constă în faptul că în cazul vieții organismul uman este în evoluție (dezvoltare organică), pe când în cazul morții organismul uman se află în involuție (degradare organică).

În conchiderea acestor ipoteze avem convingerea că viața ființei umane, deși intrauterină, trebuie protejată de lege din momentul concepției, chiar dacă aceasta ar presupune modificarea în principiu a unei părți din sistemul normativ al statelor.

Privite prin prisma evoluției istorice, drepturile și libertățile fundamentale ale omului au cunoscut diverse abordări juridico-penale, direct determinate de factorii de configurare a dreptului existenței la o etapă sau alta în fiecare societate în parte. Anume această abordare diferită a și determinat specificul incriminator al faptelor îndreptate contra valorilor sociale, a drepturilor și libertăților fundamentale apărute de legea penală. Astfel, de exemplu, într-un sistem de drept infracțiunile contra vieții umane au o acoperire juridico-penală mai largă, iar în alte sisteme de drept mai îngustă.

În unele state, protecția juridico-penală a vieții umane începe chiar din momentul concepției (considerându-se că produsul de concepție deja se poate bucura de dreptul fundamental la viață), pe când în alte state protecția juridico-penală a vieții începe din momentul nașterii sau declanșării nașterii (considerându-se că produsul de concepție este un țesut al mamei până la separarea lui de organismul mamei) și astfel rezultă că acesta nu se poate bucura de dreptul fundamental la viață până la naștere sau până la momentul declanșării nașterii.

În context, considerăm oportun să menționăm că, potrivit Codului penal al Republicii Moldova, decesul produsului de concepție în evoluție (a embrionului sau a fătului), chiar dacă intenția făptuitorului este orientată nu spre vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății femeii gravide, ci spre uciderea produsului de concepție în evoluție (a embrionului sau a fătului), se consideră că este o infracțiune contra sănătății femeii gravide a cărei sarcină a fost întreruptă (a se vedea art.151 CP RM). Din această componentă de infracțiune de desprinde concluzia că legiuitorul Republicii Moldova califică produsul de concepție ca fiind un țesut al mamei.

Aceeași concluzie rezultă din art.159 CP RM, care cuprinde fapta de provocare ilegală a avortului. Această infracțiune la fel este considerată ca fiind contra sănătății femeii a cărei sarcină este întreruptă, dar nu o infracțiune contra vieții fătului a cărui evoluție este întreruptă. Nu în ultimul rând, o asemenea concluzie putem desprinde din art.147 CP RM, care prevede fapta de pruncucidere.

Infracțiunea de pruncucidere poate fi săvârșită în timpul nașterii, din momentul apariției unei oarecare părți a corpului copilului în afara organismului matern [16-18]. Evident, și imediat după naștere. În rest, chiar dacă femeia însărcinată își ucide fătul până la declanșarea nașterii, chiar dacă intenția ei este orientată spre a lipsi de viață fătul, nu se consideră ca fiind o infracțiune contra vieții fătului, și în general nu se consideră ca fiind o infracțiune nici contra sănătății femeii gravide, deoarece fapta de autolezare în asemenea condiții nu capătă relevanță penală, fiindcă lipsesc relațiile sociale asupra cărora s-ar atenta. Deci, se consideră că lipsește obiectul juridic de atentare al infracțiunii și subiectul infracțiunii; astfel, nu sunt întrunite elementele constitutive ale infracțiunii.

Se constată o dată în plus că viața intrauterină a ființei umane nu este apărută de legislația penală a Republicii Moldova, deși de foarte multe ori anume aceasta poate constitui obiectul de atentare asupra cărora făptuitorul manifestă intenție.

Din asemenea perspective, considerăm că ar fi oportună totuși incriminarea faptelor îndreptate contra vieții sau sănătății ființei umane nenăscute.

Într-o altă ordine de idei, este de reținut că aceste propuneri *de lege ferenda* în eventualitatea în care ar fi adoptate, ar genera în practică mari probleme de calificare.

Aceasta deoarece produsul de concepție fiind în uterul mamei nu poate fi lipsit de viață sau nu-i poate fi cauzat un prejudiciu sănătății decât prin cauzarea unui prejudiciu sănătății femeii gravide.

Aici vor apărea două sau mai multe victime și un dublu obiect de atentare: viața sau sănătatea femeii gravide, pe de o parte, iar, pe de altă parte, viața sau sănătatea produsului de concepție.

Totodată, va trebui de determinat care din aceste valori ar constitui obiectul principal de atentare și care ar constitui obiectul secundar de atentare.

Cu toate acestea, este de reținut că Codul penal al Republicii Moldova conține infracțiuni al căror obiect de atentare poate fi constituit din: obiect principal și obiect secundar.

Prin urmare, în Codul penal al Republicii Moldova **sunt infracțiuni al căror obiect de atentare cuprinde viața persoanei ca valoare socială unică** (art.145 alin.(1), art.146, art.147: viața persoanei este unica valoare socială la care se atentează prin aceste infracțiuni), **sunt infracțiuni al căror obiect de atentare cuprinde viața persoanei ca valoare socială principală** (art.145 alin.(2) lit.d): viața persoanei – ca valoare socială principală, iar îndeplinirea normală a obligațiilor de serviciu sau obștești ale persoanelor investite cu o anumită autoritate sau responsabilitate ca parte componentă a ordinii de drept instituite – ca valoare socială secundară [19]; art.145 alin.(2) lit.f): viața persoanei – ca valoare socială principală, iar libertatea persoanei sau securitatea publică – ca valoare socială secundară etc.) și, respectiv, **sunt infracțiuni al căror obiect de atentare cuprinde viața persoanei ca valoare socială secundară** (art.151 alin.(4): sănătatea persoanei – ca valoare socială principală, iar viața persoanei ca valoare socială secundară; art.159 alin.(2) lit.c): sănătatea persoanei – ca valoare socială principală, iar viața persoanei – ca valoare socială secundară; art.135 lit.a): existența și securitatea grupurilor naționale, etnice, rasiale sau religioase – ca valoare socială principală, iar viața persoanei – ca valoare socială secundară etc.).

După cum observăm, deși Codul penal al Republicii Moldova nu oferă o definiție a persoanei, prin întreaga sa reglementare referitoare la viața ființei umane apără doar viața persoanei umane, reiterăm că nu și a produsului de concepție care este o ființă umană.

În Codul civil al Republicii Moldova legiuitorul oferă, la art.17, definiția noțiunii de persoană fizică, însă fără a se referi asupra limitelor temporal existențiale ale persoanei fizice. Astfel, potrivit acestui articol, **persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și de obligații civile.**

În context, potrivit art.1 din Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 29 noiembrie 1989, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993, urmare a aderării Republica Moldova la Convenție prin Hotărârea Parlamentului RM nr.408-XII din 12.12.1990, **prin copil se înțelege orice ființă umană sub vârsta de 18 ani**, exceptând cazurile în care legea aplicabilă copilului stabilește limita majoratului sub această vârstă. Deci, observăm că se lasă la latitudinea statelor stabilirea limitei de început, de la care o ființă umană este considerată copil.

Astfel, în Legea RM privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994, la art.1 alin.(2) se prevede că **o persoană este considerată copil din momentul nașterii până la vârsta de 18 ani.** Drept urmare, la art.4 alin.(1) din aceeași lege este stipulat că **dreptul copilului la viață și la inviolabilitatea fizică și psihică este garantat.**

Observăm că, potrivit Convenției, **copilul este o ființă umană a cărei existență nu este neapărat legată temporal de nașterea acesteia.** Potrivit Convenției, calitatea de copil a ființei umane poate fi recunoscută și înainte de naștere de către statele membre la Convenție.

În Republica Moldova, reieșind din prevederile Legii privind drepturile copilului, nr.338 din 15.12.1994, **copilul este o persoană din momentul nașterii acesteia, al cărei drept la viață este garantat din momentul nașterii și existența căreia este recunoscută din momentul nașterii.**

În context, reieșind din aspectele și reglementările nominalizate anterior, apare întrebarea: care este diferența dintre noțiunea de ființă umană și noțiunea de persoană umană? Or, se desprinde concluzia că între noțiunea de ființă umană și noțiunea de persoană umană există o corelație dintre parte și întreg, în care noțiunea de ființă umană este întregul, iar noțiunea de persoană umană este partea din acest întreg.

Astfel, deducem că **existența ființei umane este legată de momentul concepției** (formându-se zigotul uman, care evoluează în embrionul uman și, respectiv, în făt) și până la decesul ființei umane care poate avea loc intrauterin la o anumită vârstă de gestație sau extrauterin la o anumită vârstă cronologică, pe când **existența persoanei umane este legată de un anumit moment din cadrul procesului de naștere** și până la decesul persoanei umane la o anumită vârstă cronologică.

Pe cale de consecință, având în vedere aspectele învederate mai sus, se întărește ideea, potrivit căreia, deși Codul penal al Republicii Moldova plasează pe primul loc apărarea juridică a valorilor general-umane – persoana, drepturile și libertățile omului și cetățeanului [20], legea penală a Republicii Moldova nu apără viața ființei umane ca valoare socială înainte de naștere și nu apără dreptul la viață ca element al relațiilor sociale cu privire la viața ființei umane înainte de naștere.

Deși dreptul la viață este cel mai natural drept al omului, fiind consacrat chiar de primele declarații la nivel internațional [21], și cu toate că dreptul inherent ființei umane este dreptul la viață care este protejat de majoritatea legislațiilor internaționale, europene și naționale [22], fără de care celelalte drepturi își pot pierde orice semnificație, totuși dreptul la viață ca element al relațiilor sociale cu privire la viața ființei umane nu este suficient asigurat din moment ce nu este garantat și respectat un echilibru viabil în ierarhia valorilor sociale apărute de legea penală.

Aici este oportun să exemplificăm corelația valorică dintre viața mamei (femeia gravidă) și viața produsului de concepție. Greșit se consideră că recunoașterea și apărarea juridico-penală a vieții copilului nenăscut ar îngreuna dreptul la viață al mamei (femeia gravidă), sau, chiar cu totul deja depășit, dreptul mamei (femeia gravidă) la autodeterminare asupra maternității ca drept al acesteia la viața privată ori ca drept la autodeterminare asupra propriului organism etc.

Părerea noastră e că limitele dreptului la viață al copilului nenăscut și limitele dreptului la viață al mamei (femeia gravidă) trebuie să pornească de la particularitățile biologice ale acestora. Din acest punct de vedere, viața intrauterină, deși există, nu este certitudinea continuării acesteia și extrauterin. Mai mult ca atât, viața intrauterină până la o anumită vârstă de gestație a copilului nenăscut poate fi chiar direct dependentă de existența în continuare a vieții mamei (femeii gravide).

Deci, trebuie delimitate viața mamei (femeii gravide), care este una certă, de viața intrauterină a copilului nenăscut, a cărei continuitate extrauterină este incertă. Însă, ambele vieți (cea intrauterină și cea extrauterină) sunt demne de a fi ocrotite penal.

Din asemenea perspective, apare convingerea că este posibilă garantarea concomitentă a dreptului la viață al femeii gravide și dreptul la viață al copilului nenăscut, prin apărarea juridico-penală a vieții acestor două entități umane.

Curmarea vieții intrauterine a produsului de concepție nu poate fi justificată în așa cazuri, cum ar fi indicațiile sociale pentru întreruperea voluntară a cursului sarcinii după 12 săptămâni și până la sfârșitul săptămânii a 21-a de sarcină, indicații prevăzute de Regulamentul privind efectuarea întreruperii voluntare a cursului sarcinii aprobat prin Ordinul Ministerului Sănătății al RM nr.647 din 21.09.2010.

La fel, curmarea vieții intrauterine a produsului de concepție nu poate fi justificată prin prisma dreptului mamei (femeia gravidă) la autodeterminare asupra propriului organism sau asupra maternității ca drept al acesteia la viața privată etc.

Din punctul de vedere al ierarhiei valorilor sociale, dreptul la autodeterminare asupra maternității se plasează sub dreptul la viața al ființei umane, inclusiv sub dreptul la viață al ființei umane nenăscute.

În context reținem că la etapa actuală, potrivit art.32 alin.(1) al Legii ocrotirii sănătății, nr.411 din 28.03.1995, femeilor li se acordă dreptul să-și hotărască personal problema maternității.

În fine, limitările aduse dreptului la viață sunt direct dependente de frontierele dreptului la viață. În literatura de specialitate se consideră că frontierele dreptului la viață înseamnă de fapt frontierele vieții însăși [23]. Cu această părere putem fi de acord doar dacă se recunoaște prin reglementări juridice concrete că viața ființei umane începe de la concepție. Aceasta deoarece dreptul la viață nu este doar un drept al ființei umane de a nu fi lipsită de viață, dar este, *inter alia*, și un drept de dobândire a vieții (specific pentru ființa umană care are o viață intrauterină și care are dreptul natural de a dobândi viața extrauterină).

Fiind garantat prin reglementările internaționale (Declarația universală a drepturilor omului, adoptată de Adunarea Generală a ONU la 10 septembrie 1948, Pactul Internațional cu Privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat de Adunarea Generală a ONU la 16 decembrie 1966, Convenția europeană a drepturilor omului, adoptată la Roma, la 4 noiembrie 1950 etc.), dreptul la viață al persoanei ocupă primul loc în ierarhia valorilor sociale. În pofida acestei valorizări incontestabile, dreptul la viață rămâne incert, căci, deși textele internaționale enunță dreptul la viață, ele nu definesc „viața”. Cu excepția CADO, care stipulează că dreptul la viață trebuie protejat „în general din momentul concepției”, textele internaționale vorbesc despre un drept care protejează ființa vie, nu însă ființa care urmează să se nască [24].

În ceea ce privește limitările aduse dreptului la viață, statele membre la Convenția europeană a drepturilor omului au prevăzut la art.2 alin.(2) al acesteia cazurile în care asemenea limitări sunt compatibile cu art.2 alin.(1) din respectiva Convenție.

Așadar, putem desprinde generic că moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea art.2 alin.(1) din Convenție, în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță, pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale, pentru a efectua o arestare legală sau a împiedica evadarea unei persoane legal deținute, pentru a reprima, conform legii, tulburări violente sau o insurecție.

Pe cale de consecință, având în vedere toate aspectele învederate, propunem ca apărarea vieții intrauterine să fie asigurată prin incriminări concrete în legislația penală a Republicii Moldova a faptelor îndreptate spre lipsirea de viață a produselor de concepție (zigotului, embrionului și fătului), ținându-se cont în același timp de dreptul intangibil la viață al mamei (care are o viață certă ce nu poate fi pusă în pericol). Exemple de asemenea incriminări se regăsesc în legislația penală a Spaniei, Italiei, României etc., legislații ce ne pot servi ca model.

Concluzii

Sistemul normativ penal al Republicii Moldova are scăpări esențiale la capitolul apărarea vieții ființei umane. Dreptul penal al Republicii Moldova apără viața ființei umane de la naștere și până la decesul acesteia, chiar dacă intenția făptuitorului și fapta infracțională sunt orientate nemijlocit spre lipsirea de viață a produsului de concepție, care este o ființă umană în viață.

Dreptul penal al Republicii Moldova nu apără viața intrauterină a ființei umane. Considerăm necesară incriminarea faptelor îndreptate contra vieții și sănătății intrauterine a ființei umane, deoarece asemenea fapte prin natura lor au un caracter prejudiciabil sporit și sunt socialmente periculoase.

Totodată, desprindem că atunci când legiuitorul Republicii Moldova operează cu așa noțiuni ca persoană umană sau persoană, acesta se referă la ființa umană care s-a născut, nu și la cea nenăscută. Astfel, chiar din denumirea Capitolului II al Părții Speciale a Codului penal al RM (intitulat **Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei**) rezultă că obiectul juridic general al acestor infracțiuni este viața și sănătatea persoanei umane, necuprinzând viața și sănătatea ființei umane nenăscute. Iar analizând toate componentele de infracțiuni din acest capitol, precum și din întreg Codul penal al RM, observăm că nicio componentă de infracțiune nu apără viața ființei umane nenăscute.

Având în vedere valoarea socială incontestabilă a vieții ființei umane, inclusiv a celei nenăscute, considerăm absolut necesară apărarea juridico-penală nu doar a vieții extrauterine, ci și a celei intrauterine.

O asemenea soluție ar preveni o serie de atentate din partea altor persoane asupra vieții ființei umane nenăscute, a cărei viață trebuie apărată din momentul concepției.

Așadar, propunem ca legiuitorul Republicii Moldova să incrimineze faptele ce atentează la viața intrauterină a ființei umane, redenumind în același timp Capitolul II din Partea Specială a Codului Penal după cum urmează: din **Infracțiuni contra vieții și sănătății persoanei** în **Infracțiuni contra vieții și sănătății ființei umane**. Mai mult ca atât, considerăm necesară incriminarea nu doar a faptelor ce atentează la viața intrauterină a ființei umane, dar și cele ce atentează la sănătatea ființei umane nenăscute, similar modelului penal al României. Iar concomitent cu aceste modificări să fie operate modificările de rigoare și în Capitolul VII, Titlul II, Cartea întâi din Codul contravențional al RM, cu redenumirea capitolului respectiv din **Contravenții ce atentează la sănătatea populației, sănătatea persoanei, la starea sanitar-epidemiologică** în **Contravenții ce atentează la sănătatea populației, sănătatea ființei umane, la starea sanitar-epidemiologică**.

În fine, cu titlu de *de lege ferenda*, propunem ca și legiuitorul Republicii Moldova să incrimineze faptele contra vieții și sănătății fătului, similar componentelor de infracțiuni stipulate la art.200 din Noul Cod penal al României, similar celor stipulate la art.157-158 din Codul penal al Spaniei etc., prevederi în care sunt incriminate agresiunile asupra fătului.

Referințe:

1. ȘTEFANEȚ, M. *Anatomia omului*. Vol.I. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, 2007, p.38.
2. LUPU, V. *Genetică și embriologie*. București: Cutia Pandorei, 1996, p.88-90.
3. ZANOSCHI, Ch. *Embriologie generală*. Iași: Tipografia U.M.F., 1997, p.52-53.
4. DIACONESCU, D. *Genetică umană*. Brașov: Editura Universității Transilvania, 2011, p.35-36.
5. MASSIMO de FELICI. *Embriologia umana esenziale*. Roma: Aracne editrice S.r.l., 2003, 2009, p.86-94.
6. ALESSANDRESCU, D. *Biologia reproducției umane (obstetrică normală și patologică)*. București: Editura Medicală, 1976, p.30-31.
7. IURIN, N., RADOSTIN, A. *Compendiu de lucrări practice la histologie, citologie și embriologie*. Chișinău: Lumina, 1992, p.33.
8. РЯБОВ, К.П. *Гистология с основами эмбриологии*. Минск: Высшая школа, 1990, с.73.
9. MENKES, B. *Cercetări de embriologie experimentală*. Vol.I. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958, p.12.
10. БРУСИЛОВСКИЙ, А.И. *Жизнь до рождения*. Издание 2-е. Москва: Знание, 1991, с.65-67.
11. ȘTEFANEȚ, M. *Anatomia omului*. Vol.I. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic Medicina, 2007, p.38.
12. *O perspectivă științifică. Când începe viața umană?* Institutul Westchester pentru etică și persoana umană / Coordonator științific Maureen L. Condit. SUA, 2008, p.24-25.
13. DRAGOMIRESCU, V., NANES, C., GACEA, E., PANAITESCU, N.D. *Medicină legală*. București: Teora, 1992, p.18.
14. ASTĂRĂSTOAE, V., GRIGORIU, C., SCRIPCARU, C. *Ghid practic de medicină legală pentru juriști*. Iași: Contact internațional, 1993, p.32-33.
15. BACIU, Gh. *Medicină legală*. Chișinău: Ruxanda, 1999, p.22-24.
16. BRÂNZA, S. et. al. *Drept Penal*. Vol.II. Ediția a II-a. Chișinău: Cartier Juridic, 2005, p.77.
17. BRÂNZA, S., STATI, V. *Drept Penal. Partea Specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011, p.214.
18. BRÂNZA, S., STATI, V. *Tratat de Drept Penal. Partea Specială*. Vol.I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015, p.319.
19. *Ibidem*, p.181.
20. BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GROSU, V., GRAMA, M. *Drept penal. Partea Generală*. Vol.I. Chișinău: Cartier, 2005, p.50.

21. VLĂDOIU, N.M. *Protecția constituțională a vieții, integrității fizice și a integrității psihice, Studiu de doctrină și jurisprudență*. București: Hamangiu, 2006, p.111.
22. MELNIC, V. Protecția minorului – victimă a infracțiunilor contra vieții, integrității corporale, sănătății și vieții sexuale în unele state europene. În: *Dialog Juridic. Revista Patrulaterului Facultăților de Drept Iași – Chișinău – Bălți – Cahul*, 2007, nr.1, p.19.
23. VLĂDOIU, N.M. *Op. cit.*, p.115.
24. SUDRE, F. *Droit europeen et international des droits de l'homme*. Presses Universitaires de France, 1989 / Traducere de Raluca Bercea, Violeta-Irina Avram, Magdalena Roibu, Flaminia-Nera-Flavia Stârc-Meclejan, Andreea Verteș-Olteanu. Iași: Polirom, 2006, p.213.

Prezentat la 11.06.2016